

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Η εκπαιδευτική πολιτική της επαναστατικής περιόδου (1821-1827), παρότι δεν μπόρεσε να εφαρμοστεί εξαιτίας της εμπόλεμης κατάστασης στην οποία βρισκόταν η χώρα, εξέφρασε τις αρχές και τις προθέσεις της στα συνταγματικά κείμενα του αγώνα. Κατά τον Αλέξη Δημαρά «η περίοδος 1821-1827 είναι ίσως η μόνη περίοδος στη μεταγενέστερη ιστορία μας κατά την οποία παρουσιάζεται ταύτιση των λαϊκών επιθυμιών και της κρατικής πολιτικής στα εκπαιδευτικά θέματα».

Πολλά χρόνια πριν από το ξεκίνημα του Αγώνα τα κηρύγματα του Διαφωτισμού, που τα συνόψιζε το σύνθημα του Κοραή «**Δράξασθε παιδείας**», είχαν καλλιεργήσει την πεποίθηση πως τα γράμματα ήταν τα μόνα που μπορούσαν να εξασφαλίσουν την ατομική και την κοινωνική πρόοδο και να εγγυηθούν στη συνέχεια την πολυπόθητη ελευθερία.

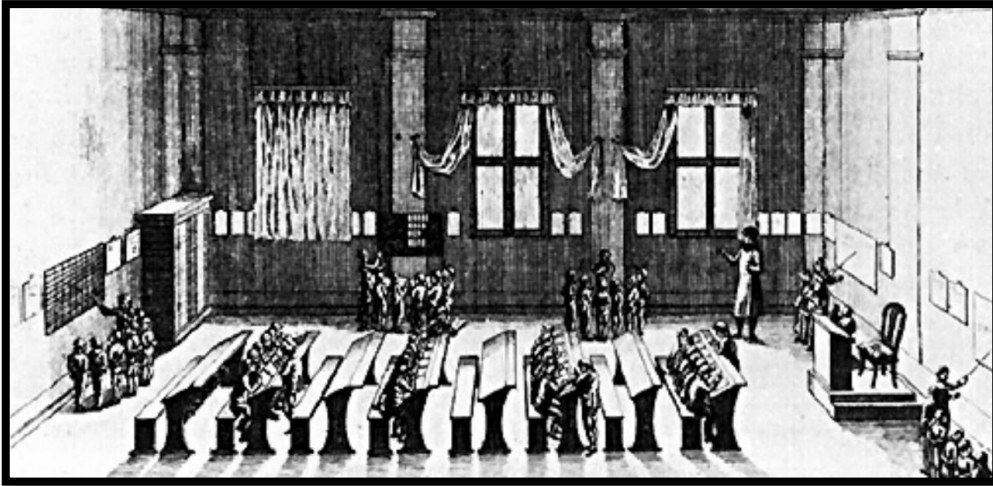
Από την αρχή της Επανάστασης η ηγεσία της φάνηκε αποφασισμένη να ικανοποιήσει το λαϊκό αίτημα για μόρφωση. Το ζήτημα αποτελούσε βασική προτεραιότητα των τοπικών διοικήσεων. Στις 15.1.1821 η συνέλευση της Ανατολικής Στερεάς θεωρώντας την εκπαίδευση ως μέρος της κοινωνικής πρόνοιας καθιστούσε τον Άρειο Πάγο αρμόδιο για την ίδρυση και την εποπτεία των σχολείων.

Στα 1822 η Πελοποννησιακή Γερουσία αναγγέλλοντας την ίδρυση «δημόσιου» σχολείου στην Τριπολιτσά τονίζει την εξάρτηση της διατήρησης της ελευθερίας από την καλλιέργεια της παιδείας

«...τήν παιδεία θὰ τὴν προσφέρουν τὰ σχολεῖα, οἱ δάσκαλοι, τὰ βιβλία, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πηγάζουν τὰ φῶτα καὶ ἀπολαμβάνοντες τὰ φῶτα ἠμποροῦμεν νὰ εὐδοκιμήσωμεν καὶ νὰ διατηρήσωμεν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας μας».

Η ίδια προέκρινε την **αλληλοδιδασκτική** ως την καταλληλότερη μέθοδο διδασκαλίας, η οποία ήταν ήδη γνωστή από την εφαρμογή της σε σχολεία της Δυτικής Ευρώπης, και παρότρυνε την νεολαία να σπεύσει, για να διδαχτεί δωρεάν τονίζοντας παράλληλα την υποχρέωση των γονέων να προνοήσουν για τη μόρφωση των παιδιών τους αδιακρίτως φύλου.

Για να εφαρμόσει ο δάσκαλος τη μέθοδο αυτή, χώριζε τους μαθητές σε 8 κλάσεις (τάξεις) και επέλεγε τους ικανότερους από αυτούς να τον βοηθήσουν στο έργο του. Οι μαθητές αυτοί ονομάζονταν «**Πρωτόσχο-λοι**» και με τις οδηγίες και τις υποδείξεις του αναλάμβαναν να διδάξουν άλλους μαθητές οι οποίοι ήταν λιγότερο ικανοί ή ανήκαν σε χαμηλότερες κλάσεις.

ΑΛΛΗΛΟΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

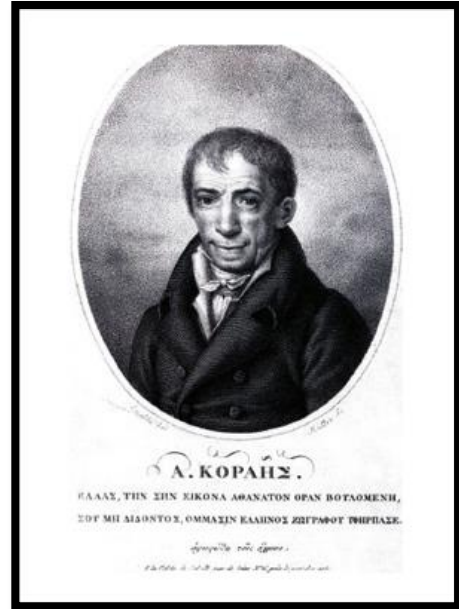
Το 1823, κατά την ψήφιση του «Νόμου της Επιδαύρου» από τη Β' Συνέλευση του Άστρους, η δημόσια εκπαίδευση τέθηκε υπό την προστασία του Βουλευτικού το οποίο τόνισε την επιτακτική ανάγκη διοργάνωσης της εκπαίδευσης και την εισαγωγή της αλληλοδιδακτικής μεθόδου διδασκαλίας από τη Διοίκηση.

Το 1824 συγκροτήθηκε επιτροπή αποτελούμενη από τους Άνθιμο Γαζή, Πανούτσο Νοταρά, Σπ. Τρικούπη, Μιχαήλ Κάββα και Κύριλλο Λιβέριο με σκοπό την εκπόνηση σχεδίου για την οργάνωση της εκπαίδευσης. Το σχέδιο πρότεινε το σχήμα των τριών βαθμίδων εκπαίδευσης προβλέποντας «**σχολεΐα τῆς προκαταρκτικῆς καὶ δημώδους ἀγωγῆς**», «**λύκεια**» στις πρωτεύουσες όλων ή των σημαντικότερων επαρχιών και «**ἐν τουλάχιστον Πανεπιστήμιον**».

Το 1826, σε μια εποχή που η Ελληνική Επανάσταση περνά μία από τις δυσκολότερες περιόδους της, είναι ενδιαφέρον ότι ορίζεται νέα επιτρο-

πή, για να συγκροτήσει Οργανισμό Σχολείων. Η ίδια επιτροπή αποφασίζει να παραχωρήσει το κτήριο, όπου συνεδριάζει, για τη στέγαση του κοινού σχολείου και ζητά να μισθοδοτούνται οι δάσκαλοι από τα εισοδήματα των εθνικών κτημάτων της Επιδαύρου.

Το 1827 το «Πολιτικό Σύνταγμα τής Ελλάδος», με τον άκρο φιλελευθερισμό, που το διέκρινε, εισηγήθηκε την ελεύθερη επιλογή δασκάλων και διόρισε υπουργό αρμόδιο για θέματα δικαίου και παιδείας ικανοποιώντας έτσι το πάγιο αίτημα του **Κοραή**, ο οποίος δεν έπαυε να τονίζει ότι ο

«Λειτουργός παιδείας είναι ό πλέον αξιόλογος Λειτουργός τής Πολιτείας, είναι ό άληθινός Πατήρ και Σωτήρ του Έθνους, άν γνωρίζη καλά νά ενεργή ως πρέπει τήν λειτουργίαν του».

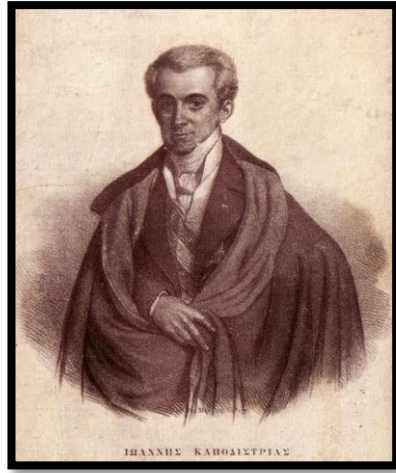
Από τα παραπάνω φαίνεται καθαρά ότι τα εκπαιδευτικά ζητήματα αποτελούσαν βασική προτεραιότητα της Διοίκησης του επαναστατημένου έθνους, επειδή θεωρούσε την εκπαίδευση ως βασικό εγγυητή τόσο της εθνικής όσο και της ατομικής ελευθερίας. Γι' αυτό και οραματιζόταν την εδραίωση της παιδείας η οποία θα παρεχόταν δωρεάν και δεν θα έθετε ταξικούς και φυλετικούς φραγμούς.

Τα πρόσωπα που πρωτοστάτησαν στην οργάνωση της παιδείας στα χρόνια του Αγώνα, ο Άνθιμος Γαζής, ο Γρηγόριος Κωνσταντάς, ο Γεώργιος Γεννάδιος, ο Θεόκλητος Φαρμακίδης ανήκαν στον στενό κύκλο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού και καθοδηγούνταν από τον Αδαμάντιο Κοραή που παρακολουθούσε άγρυπνα από το Παρίσι όλη την προσπάθεια.

Παράλληλα με τις ενέργειες της Διοίκησης από το 1824 και έπειτα, με την εκπαίδευση στην επαναστατημένη Ελλάδα ασχολήθηκαν και άλλοι φορείς. Ελληνικές αλλά και ξένες εταιρείες, καθώς και αποστολές Μισιοναρίων εμπλέχθηκαν στην επανασυγκρότηση της εκπαίδευσης των Ελλήνων. Η επανίδρυση της «Φιλομούσου Εταιρείας» στην Αθήνα τον Σεπτέμβριο του 1824 και τον ίδιο σχεδόν καιρό της «Φιλανθρωπικής Εταιρείας» στο Ναύπλιο με την υποκίνηση του Αγγλικού Φιλελληνικού Κο-

μιτάτου, συντέλεσαν αποφασιστικά στην ίδρυση σχολείων και στην εφαρμογή της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου.

Η άφιξη πάντως του **Ιωάννη Καποδίστρια** άλλαξε αποφασιστικά τον προσανατολισμό τον οποίο προσπαθούσαν να δώσουν στην παιδεία οι επαναστατικές διοικήσεις. Πρώτιστος στόχος της εκπαίδευσης γινόταν τώρα η ηθική και θρησκευτική διαπαιδαγώγηση του έθνους. Βασική της επιδίωξη η καλλιέργεια των στοιχειωδών γνώσεων. Το ενδιαφέρον για την ανώτατη εκπαίδευση θεωρήθηκε άκαιρο, ενώ αντίθετα προμοδοτήθηκε η εισαγωγή και υποστήριξη της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης η οποία προβαλλόταν ως η πλέον χρήσιμη για τις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας.

Ο Καποδίστριας προχώρησε στην ίδρυση εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που ελέγχονταν και χρηματοδοτούνταν από την κυβέρνησή του. Τέτοια ήταν το Ορφανοτροφείο για την εκπαίδευση και διαπαιδαγώγηση των ορφανών και των άπορων παιδιών, το Πρότυπο Σχολείο Αλληλοδιδασκτικής, το Κεντρικό Σχολείο, το Γεωργικό Σχολείο, το Εκκλησιαστικό και, τέλος, το Κεντρικό Πολεμικό Σχολείο με επόπτη τον Βαυαρό συνταγματάρχη Έυδεκ.

Ο ΚΟΜΗΣ ΓΚΙΛΦΟΡΔ ΚΑΙ Η ΙΟΝΙΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Παρότι οι συνθήκες στην Ελλάδα δεν είχαν επιτρέψει την ίδρυση ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος στα όρια της ελληνικής επικράτειας, η εκπλήρωση αυτής της απώτερης εθνικής προσδοκίας πραγματοποιήθηκε από τον **Βρετανό Φιλέλληνα, Φρειδερίκο Νορθ κόμη του Γκίλφορδ**.

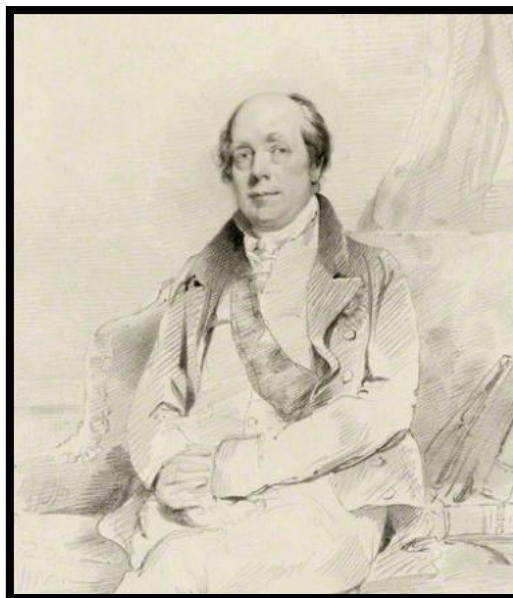
Αυτός ίδρυσε το 1824 στην Κέρκυρα, την πρωτεύουσα των υπό αγγλική διοίκηση Ιονίων νήσων, την Ιόνιο Ακαδημία, το πρώτο ελληνικό Πανεπιστήμιο. Σύμφωνα με τον κανονισμό της Ακαδημίας, οποιοδήποτε πρόσωπο, ανεξαρτήτως χώρας και θρησκείας, μπορούσε να φοιτήσει στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, αρκεί να ήταν 14 χρόνων, να είχε καλό χαρα-

κτήρα και να διέθετε τα οικονομικά μέσα για την αξιοπρεπή συντήρησή του. Με έξοδά του ο Γκίλφορντ έστειλε αρκετά Ελληνόπουλα να σπουδάσουν σε Πανεπιστήμια του εξωτερικού.

Αναμνηστική πινακίδα για τον Νορθ στο κτήριο της Ιονίου Ακαδημίας

Στην Ιόνιο Ακαδημία δίδαξαν δάσκαλοι του Γένους όπως ο Νεόφυτος Βάμβας, ο Ανδρέας Κάλβος, ο Νικόλαος Πίκκολος, ο Πέτρος Βραΐλας-Αρμένης κι ο Θεόκλητος Φαρμακίδης. Η διδασκαλία γινόταν στη νέα ελληνική γλώσσα κι υπήρχαν τέσσερις σχολές: Θεολογίας, Νομικής, Ιατρικής και Φιλοσοφίας. Γραμματέας του Γκίλφορντ ήταν ο νεαρός τότε **Σπυρίδων Τρικούπης**. Το κτήριο της Ακαδημίας δεν λειτουργεί πλέον, ωστόσο υπάρχει ένα άγαλμα του Γκίλφορντ στην περιοχή, ενώ προς τιμή του έχει ονομαστεί η οδός «Γκίλφορντ».

Φρειδερίκος Νορθ κόμη του Γκίλφορντ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελένη Κωβαίου, «Η πνευματική ζωή στα χρόνια της Επανάστασης», από το πολύτομο έργο *Η ιστορία των Ελλήνων*, εκδόσεις Δομή.

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

<https://el.wikipedia.org>

<https://archive.patris.gr>